

પરિષદવૃત્ત

સંકલન : અનિલા દલાલ

તા. ૨-૧-૨૦૦૮ના રોજ રવીન્દ્રભવનના ઉપક્રમે રવીન્દ્રનાથના અંતિમ કાવ્યસંગ્રહ 'શેષલેખા'નાં ખુરસી વિશેનાં બે કાવ્યો વિશે આરંભમાં શ્રી ચંદ્રકાન્ત શેઠે પોતાનું વક્તવ્ય રજૂ કર્યું. પછી શ્રી ભોળાભાઈ પટેલે શ્રીમતી કેતકી કુશારિ ડાયસનના પુસ્તક 'In your Blossoming Flower-Garden'માં વિક્ટોરિયા ઓકામ્પો અને રવીન્દ્રનાથ વચ્ચેના પત્રવ્યવહારના શ્રીમતી કેતકીએ કરેલા સંશોધન વિશેની માહિતી આપી. છેલ્લે શ્રી નિરંજન ભગતે ખુરસી પરનાં કાવ્યોનું પોતાનું વિશ્લેષણ અને મૂલ્યાંકન મૂકી આપ્યું.

✽

પરિષદના ઉપક્રમે યોજાતા ગુજરાતી ભાષાના વિદ્યમાન સર્જકોનું સ્વરચિત કૃતિઓમાંથી પઠન અને પોતાની કેફિયતનો કાર્યક્રમ 'આપણો સાહિત્યવારસો' તા. ૮-૧-૨૦૦૮ને મંગળવારે યોજાયો, જેમાં ગુજરાતી ભાષાના જાણીતા નવલકથાકાર-વાર્તાકાર શ્રી વીનેશ અંતાણીએ પોતાની કેફિયત આપી - તેમણે જણાવ્યું કે ૧થી ૧૬ વર્ષની ઉંમર દરમિયાન જ્યાં રહ્યો - ભણ્યો ત્યાંના અનુભવોએ મને એવી હૃદયસ્પર્શી મૂડી આપી છે કે તે પછી જાણે એના વ્યાજમાંથી મારું સાહિત્યજીવન, મારી રચનાઓ પોષણ મેળવ્યા જ કરે છે. તેમની વાર્તા 'તલપ'નું પઠન તેમનાં પત્ની શ્રી પુષ્પાબહેને ઉચિત લય-લહેકા-કાકુઓ સાથે માધુર્યભર્યાં કંઠે કર્યું.

✽

પાક્ષિકી-પર્વ

બીજા અને ચોથા ગુરુવારે પાક્ષિકીમાં વાર્તાપઠન અને કૃતિ સંદર્ભે ચર્ચા થાય છે. એમાંથી સંયોજકશ્રી રાજેન્દ્ર પટેલને આખા દિવસની વાર્તાશિબિરનો વિચાર આવ્યો. તા. ૬-૧-૦૮ના રોજ નવવાર્તાકારોએ ઉત્સાહ-પૂર્વક ભાગ લઈ વાર્તાપઠન કર્યું.

શ્રી પારુલ કં. દેસાઈએ 'દષ્ટિબિંદુ' વાર્તામાં રણજિતરાયની મનોવ્યથા નિરૂપી. શ્રી દલપત ચૌહાણે 'પવૈયો' વાર્તામાં ઢોરને ખસી કરી પેટિયું રળતા ભીખાની મનઃસ્થિતિ રજૂ કરી. શ્રી કલ્પેશ પટેલે 'સહી' વાર્તામાં સ્ત્રી-સરપંચની સંવેદના આલેખી હતી. શ્રી ડાહ્યાભાઈ પટેલની 'સીયો' વાર્તા મનોજ અને મણિલાલ વચ્ચેના અણગમતા ધિક્કારયુક્ત સંબંધની કથા કહેતી હતી. વિધુર આત્મારામનું કલ્પના તરફનું ખેંચાણ અને મૃતપત્ની માયા તરફની લાગણીનું આલેખન શ્રી દશરથ પરમારની વાર્તા 'વળાંક પર અટકવું'માં જોવા મળ્યું. જ્યારે શ્રી હસમુખ રાવલની વાર્તા 'માપ ફેન્ડ ગણેશા ઉર્ફે મણમટી' શૈલીની રીતે અનોખી ભાત ઉપસાવતી હતી. શ્રી કંદર્પ દેસાઈ રચિત 'લોક' વાર્તામાં દલિત અધિકારીની ત્રિશંકુ જેવી સ્થિતિનો ચિતાર જોવા મળ્યો. શ્રી વિજય સોનીની વાર્તા 'રતનપોળ-શેઠની પોળ' નિરુની વિડંબના દર્શાવતી હતી. જેઠાના એકાકી જીવનમાં જમના પ્રત્યેનું આકર્ષણ શ્રી સંજય ચૌહાણની 'હેરી' વાર્તામાં જોવા મળ્યું. હેરી એટલે ટેવ પાડવી.

વાર્તાપઠનને અંતે રસપૂર્ણ અને વાર્તાના વિવિધ બિંદુઓને સ્પષ્ટ કરતી ચર્ચા થઈ. જેમાં શ્રી રઘુવીર ચૌધરી, શ્રી વીનેશ અંતાણી, શ્રી રમેશ દવે, શ્રી પ્રવીણસિંહ ચાવડા, શ્રી મોહન પરમાર, શ્રી ઉષાબહેન ઉપાધ્યાય, શ્રી કિરીટ દૂધાત, શ્રી બિપિન પટેલ અને શ્રી મનીષી જાની વગેરે સર્જકોનાં મંતવ્યો, અવલોકનોએ કાર્યક્રમનો હેતુ સિદ્ધ કર્યો. અંતે શ્રી વીનેશ અંતાણીએ સમગ્ર બેઠકનું સમાપન કરતું માનનીય પ્રવચન કર્યું.

આભારવિધિ શ્રી દીવાન ઠાકેર કરી હતી.

— દીવાન ઠાકેર

✽

'તુલનાત્મક ભારતીય સાહિત્ય' વિશે પરિસંવાદ

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ અને ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમીના સંયુક્ત ઉપક્રમે તા. ૧૨-૧-૨૦૦૮ અને તા. ૧૩-૧-૨૦૦૮ના રોજ 'તુલનાત્મક ભારતીય સાહિત્ય' વિષય પર બે દિવસનો પરિસંવાદ પરિષદના ગોવર્ધન સ્મૃતિ મંદિરમાં યોજાયો. જેમાં 'ભારતીય નવલકથા / આત્મકથા' ભારતીય નવલકથામાં પ્રગટતી નારીચેતનાની તુલના, 'સાહિત્ય અને સિનેમા,' 'ભારતીય કવિતા / નાટક' વગેરે વગેરે વિષયો પર ૧૮ કૃતિઓની તુલનાત્મક સમીક્ષા કરવામાં આવી હતી.

ઉદ્ઘાટનબેઠક : તા. ૧૨-૧-૨૦૦૮ના રોજ સવારે ૯-૩૦ વાગ્યે શ્રી ભોળાભાઈ પટેલના અધ્યક્ષતામાં યોજાઈ હતી. અનિલા દલાલે સૌનું સ્વાગત કર્યું હતું. રતિલાલ બોરીસાગરે ભૂમિકા બાંધતાં જુદાં જુદાં વાણીથી સંસ્કારાયેલી ભારતીય સંસ્કૃતિની એકતાની વાત કરતાં કરતાં ભારતીય સંસ્કૃતિની વિશેષતા અને ભારતીય સાહિત્યની ભૂગોળ ખોલી આપી હતી. નિરંજન ભગતે મુખ્ય વક્તવ્યમાં તુલનાત્મક સાહિત્યની દિશાઓ ખોલી આપી હતી. જેમાં વૈશ્વિક સાહિત્ય, સાહિત્યની ભાષા, શૈલી, ભાષાનું સંગીત, નાદસંકુલ, એકથી વધારે કૃતિઓની તુલના, અનુવાદની તુલનાત્મક સાહિત્યમાં અનિવાર્યતા વગેરેનો સમાવેશ કર્યો હતો. ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમીના મહામાત્ર વી. વી. પંડિતે પ્રાસંગિક વક્તવ્યમાં તુલનાત્મક સાહિત્ય ભારતીય સાહિત્યને ઉપયોગી બને તેની ખેવના કરી હતી. ભોળાભાઈ પટેલે અધ્યક્ષીય વક્તવ્યમાં તુલનાત્મક સાહિત્ય શાસ્ત્ર છે તેની વિગતે ચર્ચા કરી હતી. રવીન્દ્રનાથ ઠાકોર અને શ્રીધરાણીનાં કાવ્યમાં આવતા 'રાજા'ની તુલના સદષ્ટાંત કરી હતી. તેવી જ રીતે સાહિત્ય અને તત્ત્વજ્ઞાનની, બે વિભિન્ન રાષ્ટ્ર કે બે રાજ્યોનાં સાહિત્યકૃતિની તુલના સમાનતા અને વિભિન્નતાની વાત પણ વણી લીધી હતી.

પ્રથમ બેઠક : ૧૧-૦૦ વાગ્યે શરૂ થઈ હતી. જેમાં રઘુવીર ચૌધરીએ 'સરસ્વતીચંદ્ર' અને 'ગોરા'ની તુલના કરતાં કહ્યું હતું કે સરસ્વતીચંદ્ર અનાસક્ત છે. જ્યારે ગોરા વ્યાક સ્વરૂપે આવે છે. ઉમાશંકર જોશી કહે છે તેમ 'સરસ્વતીચંદ્ર' એ એક અનન્ય અસાધારણ કૃતિ છે. ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠીએ જે મુદ્દા લીધા છે તે રવીન્દ્રનાથે બીજી અનેક નવલકથાઓમાં લીધા છે. તેમણે બન્ને સર્જકો અને બન્ને કૃતિઓની તુલના કરી હતી. મહાવીર ચૌહાણે રઘુવીર ચૌધરીની 'ઉપરવાસ-ત્રયી' અને ફણીશ્વરનાથ રેણુની 'બૈલા આંચલ' ગ્રામકેન્દ્રી નવલકથાની તુલના કરતાં કહ્યું હતું કે ધર્મ, ભાષા, રાજકારણ, ગ્રામ પરિવેશ વગેરેની સરખામણીમાં બન્ને કૃતિઓ જુદી પડે છે. ચંદુ મહેરિયાએ દયા પવારની આત્મકથા 'બલૂત'

અને પી. કે. વાલેરા 'થોરનું ફૂલ'ની તુલના કરી હતી. મરાઠી સર્જક અને ગુજરાતી સર્જક બંને ક્યાં જુદા પડે છે તેની સરસ તુલના મૂકી આપી હતી. કુમારપાળ દેસાઈએ અધ્યક્ષીય વક્તવ્યમાં ગ્રામસમાજ, દલિતસમાજ સંસ્કૃતિના ઉમદા ગુણોની વાત કરીને સાહિત્યની તુલનાની મહત્તા ચીંધી આપી હતી. રમેશ ર. દવેએ સંયોજન કર્યું હતું.

બીજી બેઠક : 'ભારતીય નવલકથામાં પ્રકટતી નારીચેતનાની તુલના' વિષય પર હતી. જેમાં ઉર્વી તેવારે ચિત્રા મુદ્ગલની 'આર્વા', પ્રસાદ બ્રહ્મભટ્ટે મહાચેતા દેવીની 'હાજાર ચુરાશિરમા', દર્શના ત્રિવેદીએ શશી દેશપાંડેની 'ઘેટ લોંગ સાઇલન્સ', ઇલા નાયકે ઇલા આરબ મહેતાની 'બત્રીસ પૂતળીની વેદના'માં પ્રગટ થતી નારીચેતનાને ઉજાગર કરી આપી હતી. અધ્યક્ષીય વક્તવ્યમાં અનિલા દલાલે ઉપરોક્ત ચારેય કૃતિઓની નારીસંવેદના ક્યાં કેવી રીતે જોડાયેલી છે. તે સરસ રીતે ચીંધી બતાવી હતી. પારુલ કંદર્પ દેસાઈએ સંયોજન કરતાં કહ્યું હતું કે હવે માતૃસત્તાક, પિતૃસત્તાક, પુરુષસત્તાક કે નારીસત્તાક સમાજ નહિ પણ માનવસત્તાક સમાજની વાત થવી જોઈએ.

ત્રીજી બેઠક : તા. ૧૩-૧-૦૮ના રોજ સવારે ૯-૦૦ વાગ્યે 'સાહિત્ય અને સિનેમા' વિષય પર યોજાઈ હતી. આરંભે ટોપીવાળાસાહેબે વિષયની ઉચિત ભૂમિકા બાંધી આપી હતી. દષ્ટિ પટેલે 'માનવીની ભવાઈ' પન્નાલાલ પટેલની અને ઉપેન્દ્ર ત્રિવેદીની ફિલ્મની તુલના કરી હતી. જેમાં કાળુ, રાજુ, નાનુ, માલી, પરમા પટેલ, કાસમ ઘાંચી જેવાં પાત્રોની સરખામણીમાં ક્યાંક મર્યાદા તો ક્યાંક વિશેષતા ચીંધી આપી હતી. પરેશ નાયકે 'કથાનું વાસ્તવ : સાહિત્યિક અને સિનેમેટિક' વિશેના વક્તવ્યમાં કહ્યું હતું કે સાહિત્યકળાની તુલનામાં ફિલ્મકળા શિશુ જેવી છે. સિનેમાએ ધ્વનિ કાવ્ય બનવું પડે. તેમણે વિશિષ્ટ બાનીમાં આખી વાત મૂકી આપી હતી. ચન્દ્રકાન્ત ટોપીવાળાએ અધ્યક્ષીય વક્તવ્યમાં કહ્યું હતું કે એક માધ્યમમાંથી બીજા માધ્યમમાં જઈએ છીએ ત્યારે જે-તે કલાની મર્યાદા ઓળંગી જવાની હોય છે. સિનેમા જે આપે છે તે ભાષા આપી શકતી નથી. જે દશ્યઘટકો સિનેમામાં આપણને મળે છે તે દશ્ય શ્રેણીઓમાં વહેંચાય છે. ફિલ્મમાં પુસ્તક શોધવાની વાત એ એક ભયજનક વાત છે. 'દેવદાસ', 'સરસ્વતીચંદ્ર', 'માનવીની ભવાઈ' વગેરે ફિલ્મની ચર્ચા કરતાં ઉમેર્યું હતું કે ફિલ્મમાં તમે જે કંઈ જુઓ છો તે કેમેરાની ભાષાથી જુઓ છો. આ રીતે આખી વાતને સરસ રીતે મૂકી આપી હતી. રાજેન્દ્ર પટેલે સંયોજન કર્યું હતું.

ચોથી બેઠક : 'ભારતીય કવિતા / નાટક' વિશેની સવારે ૧૧ વાગ્યે શરૂ થઈ હતી. ભોળાભાઈ પટેલે 'પ્રાચીના અને રવીન્દ્રનાથના સંવાદકાવ્યો' વિશેના વક્તવ્યમાં 'કર્ણ-કૃષ્ણ' અને 'કર્ણ-કુંતી' સંવાદ કાવ્યોની સદષ્ટાંત અને ભાવવાહી સ્વરે તુલના ચીંધી બતાવી હતી. ભરત દવેએ ધર્મવીર ભારતીનું નાટક 'અંધાયુગ' અને દર્શકકૃત નાટક : 'પરિત્રાણ'ની તુલના કરતાં કહ્યું હતું કે અંધાયુગ એ વર્તમાનનું મહત્ત્વપૂર્ણ નાટક છે. જેમાં ઘણીબધી તત્કાલીન ઘટનાઓનો સમાવેશ થયો છે. 'પરિત્રાણ'માં ધર્મને જીવન સાથે જોડવાની વાત છે. ધીરુભાઈ પરીખે અધ્યક્ષીય વક્તવ્યમાં 'અખો અને કબીર'ની તુલના કરતાં કહ્યું હતું કે અખો પશ્ચિમ ભારતનો અને કબીર ઉત્તર ભારતનો છે. બન્ને આખા ભારતનો પરિસર છે. તેઓ સમગ્ર કાળની વાત કરે છે. કબીર નિર્ગુણવાદી છે. અખો અદ્વૈતવાદી છે. તેમણે બન્નેનાં જુદાં જુદાં પદો લઈને સદષ્ટાંત તુલના કરી હતી. ભારતી ર. દવેએ બેઠકનું સંયોજન કર્યું હતું. સમગ્ર

રીતે જોતાં ભારતીય સાહિત્યની તુલનાનો આ પરિસંવાદ અનેક રીતે જ્ઞાનવર્ધક અને દિશાસૂચક બની રહ્યો હતો.

— ઇતુભાઈ કુરુટિયા

✽

ઉત્તમ વાચનના આકાશમાં એક અદ્ભુત ઉડાન

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ દ્વારા પૂર્વે ઈ.સ. ૨૦૦૨ અને ૨૦૦૩ની સાલમાં બે પુસ્તકમેળા યોજાયા હતા. રસપૂર્વક પુસ્તક જોવા-નિરખવા અને ખરીદવા આવતાં સૌ અબાલ-વૃદ્ધોને જોતાં અત્યંત આનંદ થતો હતો; પણ બંને મેળામાં આર્થિક ખોટ જતાં એ પછી ચારેક વર્ષ સુધી પુસ્તકમેળાનું આયોજન થઈ શક્યું ન હતું. આ વર્ષે પીડિલાઈટ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ પ્રા. લિ. ના સૌજન્યથી પુસ્તકમેળા માટે પરિષદને આર્થિક-સહાય સાંપડી અને તરત જ તા. ૧૯-૧-૦૮ થી તા. ૨૭-૧-૦૮ દરમિયાન નવ દિવસીય પુસ્તકમેળાનું આયોજન થઈ શક્યું. આ પુસ્તકમેળાઓના પ્રેરકબળ તરીકે શ્રી રઘુવીરભાઈનો ઉલ્લેખ કરું તો તે અસ્થાને નથી.

પહેલાં મહંમદ માઉન્ટન પાસે જતાં. પણ હવે જમાનો બદલાયો છે એટલે માઉન્ટને મહંમદ પાસે જવાની આ વેળામાં ગ્રંથભંડારોમાંથી પુસ્તક પ્રદર્શન દ્વારા પ્રજા પાસે જવાનું છે. એમ થવાથી લોકોની સામેલગીરી વધે છે પુસ્તકો ખરીદાય અને વંચાય એ ગમે તેવી વાત છે; પરંતુ તેમ ન થાય અને લોકો માત્ર પુસ્તક જોવા – ગ્રંથનાં દર્શન કરવા પણ આવે – એ પણ આનંદની વાત જ છે – જે લોકો આજે જોશે એ કાલે ખરીદશે – એ શ્રદ્ધા પણ સારી છે.

પરિષદ આયોજિત આ ત્રીજા મેળામાં ત્રીસ જેટલા પ્રકાશક / વિકેતાઓએ ભાગ લીધો હતો. ગુજરાતના જાણીતા પુસ્તક-પ્રકાશકો ઉપરાંત ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, કેન્દ્રીય – રાષ્ટ્રીય સાહિત્ય અકાદમી (મુંબઈ), નેશનલ બુક ટ્રસ્ટ, ઈડિયા (મુંબઈ) – વગેરેએ આ પુસ્તકમેળામાં ભાગ લીધો હતો. લોકોને જાણ થાય એ માટે પુસ્તકમેળાની તેમ જ એ દિવસો દરમિયાન સાંજે યોજાનારા કાર્યક્રમોની વિવિધ પ્રચારમાધ્યમો દ્વારા શક્ય તેટલી જાહેરાતો પણ કરવામાં આવી હતી. આ ઉપરાંત પરિષદના પ્રવેશદ્વાર પર અને આશ્રમમાર્ગથી પરિષદ તરફ આવતા રસ્તાને મથાળે જોતાં ગમી જાય તેવી ભવ્ય કમાન ઊભી કરવામાં આવી હતી તથા શાળા-કોલેજો અને અન્ય જાહેર સ્થળોએ પોસ્ટરો મૂકવામાં આવ્યાં હતાં. મેળાના પ્રચારનું કાર્ય પરિષદ સાથે સંકળાયેલા શ્રી ભીખેશ ભટ્ટ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. એમના તરફથી જે સહકાર મળી રહ્યો છે તેનો આનંદ અને આભારની લાગણી વ્યક્ત કરું છું.

૧૯મી જાન્યુઆરીએ સાંજે ચાર વાગ્યે પુસ્તકમેળાનો ઉદ્ઘાટન કાર્યક્રમ યોજવામાં આવ્યો હતો. કાર્યક્રમના આરંભમાં રુચિરા સેમ દ્વારા સરસ્વતીવંદના અને કવિ શ્રી સુંદરમૂની શતાબ્દીને સ્મરીને સુંદરમૂ રચિત ગીત 'ગુર્જરીના ગૃહકુંજે'નું ગાન કરવામાં આવ્યું હતું. કાર્યક્રમનું સંચાલન કરતા પરિષદના કોષાધ્યક્ષ શ્રી રાજેન્દ્ર પટેલે પીડિલાઈટ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના આર્થિક સહયોગથી આ આયોજને શક્ય બન્યું છે તેમ જણાવી કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરી હતી. સૌનું સ્વાગત કરતા પરિષદના પ્રકાશનમંત્રી ભારતી ર. દવેએ કહ્યું હતું કે પૂર્વે પુસ્તકમેળો યોજતાં વેઠવી પડતી આર્થિક મુશ્કેલી પીડિલાઈટ ઇન્ડસ્ટ્રીઝે હળવી કરી દીધી છે. આમ

પીડિલાઈટ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના ચેરમેન અને પરિષદના ટ્રસ્ટી શ્રી બળવંતભાઈ પારેખનો સહયોગ પરિષદને અનેક રીતે મળતો રહ્યો છે. બળવંતભાઈ પોતે સારા વાચક છે અને ‘ગમતાંનો ગુલાલ’ ગ્રંથશ્રેણીમાં પ્રગટ થયેલાં સાત પુસ્તકો દ્વારા એમનાં વાચનનો આનંદ સૌને સુલભ થયેલો છે. ત્યારબાદ સૌ મહેમાનોનું પરિષદ દ્વારા પ્રકાશિત વિધિવિધ ગ્રંથો દ્વારા સ્વાગત કરવામાં આવ્યું. પ્રાસંગિક પ્રવચનમાં પરિષદના ભૂતપૂર્વ પ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી શ્રી રઘુવીરભાઈ ચૌધરીએ પુસ્તકોનો મહિમા અને પુસ્તકમેળાનું મહત્ત્વ વર્ણવ્યાં. પુસ્તકમેળાના ઉદ્ઘાટક અને પીડિલાઈટના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર શ્રી મધુકર બી. પારેખનો પરિચય આપતાં તેમની વિરલ કાર્યદક્ષતા અને ઓછાબોલા સ્વભાવનો ખ્યાલ આપ્યો હતો, તેમ જ શ્રી બળવંતભાઈએ ગોવર્ધનભવનની રચનામાં કે ઉમાશંકર ચેર અંગે – એમ અવારનવાર આર્થિક સહાય કરી છે એમ જણાવી ઋણબોધ પ્રગટ કર્યો હતો તથા તેમના વાચનશોખને પણ બિરદાવ્યો હતો. તે પછી શ્રી મધુકરભાઈ એ દીપ પ્રગટાવીને મેળાનું ઉદ્ઘાટન કરી આ શુભકાર્ય માટે તેમને બોલાવ્યા તેનો આનંદ વ્યક્ત કર્યો હતો. શ્રી બળવંતભાઈએ પુસ્તકો સાથેની તેમની મૈત્રીની ખુશાલી સૌની સાથે વહેંચી હતી. એ પછી ગુજરાત પ્રકાશક સંઘના પ્રમુખ શ્રી જિતેન્દ્રભાઈ દેસાઈએ તેમના વક્તવ્યમાં કહ્યું હતું કે પુસ્તકો ખરીદવાનું તો મહત્ત્વ છે જ; પરંતુ એ પુસ્તકો વાંચવાં વંચાવવાં જોઈએ તે બાબત પર ભાર મૂક્યો હતો. અંતે પ્રસારમંત્રી સુ. શ્રી અનિલાબહેને આભારદર્શન કરતાં પૂર્વેના પુસ્તકમેળાને સંભાર્યા હતા અને સૌનો પરિષદ વતી આભાર માન્યો હતો.

પુસ્તકમેળાની સાથે સાથે – લગભગ રોજ – સાહિત્યિક અને સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમોનું આયોજન, કાર્યક્રમની તાસીર મુજબ સાંજે / રાત્રે કરવામાં આવેલું. તા. ૨૧/૧ના રોજ સાંજે છ વાગ્યે ગ્રંથગોષ્ઠિના કાર્યક્રમમાં શ્રી ચંદ્રકાન્ત ટોપીવાળાની અધ્યક્ષતામાં શ્રી કિરીટભાઈ દૂધાતે અંગ્રેજી રહસ્યકથા ‘Tree of Hands’ (૩થ રેન્ડેલ)નો તેમજ સુ. શ્રી. પ્રજ્ઞા પટેલે પ્રેરક-બોધક અનુવાદ ‘અંતિમ મૂલ્યવાન બક્ષિસ’ (જિન્સ સ્ટોવેલ)નો પરિચય કરાવ્યો હતો. આ કાર્યક્રમનું સંચાલન શ્રી રતિલાલ બોરીસાગરે કર્યું હતું. તા. ૨૨/૧ના રોજ રાત્રે શ્રી રઘુવીરભાઈની અધ્યક્ષતામાં સુગમ-સંગીતનો કાર્યક્રમ યોજવામાં આવ્યો હતો. કવિ શ્રી દલપત પઢિયાર અને એડ્વોકેટ શ્રી અમર ભટ્ટે સુંદર પદો અને ગીતો દ્વારા શ્રોતાઓને રાજી રાજી કરી દીધા હતા. પરિષદના નિમંત્રણને આ બંને સુરીલા ગાયકો હંમેશાં વધાવી લે છે. આ કાર્યક્રમનું સંચાલન સુશ્રી ભારતી ર. દવેએ કર્યું હતું. તા. ૨૩/૧ના રોજ રાત્રે શ્રી ધીરુભાઈ પરીખની અધ્યક્ષતામાં બુધવારના ચૌદ જેટલા કવિઓએ તેમની ત્રણ-ત્રણ રચનાઓ રજૂ કરી હતી. તેનું સંચાલન શ્રી રાજેન્દ્ર પટેલે કરેલું. તા. ૨૪/૧ની સાંજે શ્રી ભોળાભાઈ પટેલની અધ્યક્ષતામાં યોજાયેલા ગ્રંથગોષ્ઠિના કાર્યક્રમમાં શ્રી સંજય ચૌધરીએ શ્રી નરોત્તમ પલાણીની નવલકથા ‘હૂહૂ’ વિશે અને શ્રી રમેશ ર. દવેએ શ્રી લાભશંકર ઠાકરના એકાંકી ‘મકસદ’ વિશે ગોષ્ઠિ કરી હતી. તેનું સંચાલન સુ. શ્રી. અનિલા દલાલે કર્યું હતું. તા. ૨૫/૧ના રોજ સાંજે શ્રી કુમારપાળ દેસાઈની અધ્યક્ષતામાં શ્રી હરિકૃષ્ણ પાઠકે શ્રી સંજુ વાળાના કાવ્યસંગ્રહ ‘રાગાધીનમ્’ વિશે અને સુ. શ્રી ઉષા ઉપાધ્યાયે શ્રી રાજેશ વ્યાસ ‘મિસ્કિન’ના ગઝલસંગ્રહ ‘કોઈ તારું નથી’નો આસ્વાદલક્ષી પરિચય આપ્યો હતો. તેનું સંચાલન સુ. શ્રી. પારુલ કં. દેસાઈએ કર્યું હતું. આ તા. ૨૭/૧ના રોજ યોજાયેલા બાળકોના

કાર્યક્રમમાં ૧૨૫થી વધારે બાળકોએ ભાગ લીધો હતો. વિવિધ શાળાઓનાં એકથી સાત ધોરણનાં બાળકોએ ઉત્સાહભેર વાર્તાકથન, બાલગીતો અને જોડકણાંના ગાન દ્વારા સૌ શ્રોતાઓને મઝા કરાવી હતી. ભાગ લેનાર સૌ બાળકોને એક-એક પુસ્તક આપવામાં આવ્યું હતું. આ કાર્યક્રમનું સંચાલન શ્રી ભીખેશ ભટ્ટે સુ.શ્રી દીપ્તિ શાહ અને શ્રી ગંગારામ વાઘેલાની સહાયતામાં કરેલું.

આ પુસ્તકમેળા દરમિયાન તેના મુલાકાતી ગ્રંથરસિકોને દોઢ લાખથી વધારે પુસ્તકો જોવા મળ્યાં અને ઘણાં પુસ્તકો ખરીદાયાં. અત્યંત ઠંડીના કારણે કેટલાંય પુસ્તકપ્રેમીઓ પુસ્તકમેળાનો લાભ ન લઈ શક્યાં. મેળાની મુલાકાતે આવેલાં લોકોના ચહેરા પર છવાયેલા, પુસ્તકો જોયાં-ખરીદ્યાંનો આનંદ જોઈ રાજી થવાતું હતું.

– ભારતી ર. દવે

